

MASARYKOVA UNIVERZITA

STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY

Úvod

do studia znakových jazyků

Podzimní semestr 2013

Brno, 16. října 2013

MASARYKOVA UNIVERZITA

STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY

Návrh transkripčního systému – formou glos

Mgr. Jana Wagnerová

Brno, 16. října 2013

NÁVRH TRANSKRIPČNÍHO SYSTÉMU – FORMOU GLOS

- Jedná se o verzi, která se se svým obsahem značně podobá Berkeleymu notačnímu systému (BTS)
- Některé symboly jsou převzaty z BTS, symboly šipek jsou inspirovány SignWritingem a záznamy tvarů rukou Stokoeho notačním systémem.
- Inspirací byly také další tuzemské a zahraniční práce, ve kterých se různými způsoby zaznamenával glosami projev ve znakovém jazyce.

PŘÍKLAD TRANSKRIPCE PODLE BERKELEYHO NOTAČNÍHO SYSTÉMU (Okrouhliková, 2012):

–pm'PL_VL–pm'TL–gol'PL_VL_TOP–pst'STR

Překlad: '*get on a horse*' (*nasednout na koně*)

jednotlivé části tohoto zápisu interpretujeme takto:

pm'PL_VL – rovina znázorňující vertikální délku – nedominantní ruka je držena vertikálně s plochou dlaní a prsty nataženými dopředu

pm'TL – dvounohé živé stvoření – dominantní ruka je v obrácené pozici V

gol'PL_VL_TOP – pohyb směrem k vrcholu vertikální roviny – dominantní ruka se pohybuje směrem k vrcholu nedominantní ruky

pst'STR – postavení rozkročení – dominantní ruka nasedne obkročmo na nedominantní ruku

NÁVRH TRANSKRIPČNÍHO SYSTÉMU – FORMOU GLOS

- prozatímní návrh vytvořený ve Středisku Teiresiás, který může být opravován a pozměňován
- ve srovnání s Berkeleyho notačním systémem je zde častější používání českých zkratek
- **POZOR!** Stejně jako u BTS není ani podle tohoto zápisu možné přesně reprodukovat projev ve znakovém jazyce bez jeho znalosti

MOŽNOSTI ZÁPISU

1. Typ zápisu, který nezohledňuje jednoruční a obouruční znaky

- Např. DNES ČTVRTEK ZÍTRA PÁTEK

2. Typ zápisu, který zohledňuje jednoruční a obouruční znaky

- Např.

PR

ZÍTRA

OR DNES

ČTVRTEK

PÁTEK

LR

TRANSKRIPCE NEMANUÁLNÍ SLOŽKY

Zapisujeme do horního řádku nad příslušnou glosou

Máme dvě možnosti:

- buď popíšeme význam, který nám nemanuální složka sděluje (na základě její interpretace a na základě znalosti struktury znakového jazyka),
- nebo přesně popíšeme formu konkrétní nemanuální složky

TRANSKRIPCE NEMANUÁLNÍ SLOŽKY

Příklad zapsání významu:

PENÍZE **IND: D-já** **VÝZ neg.**
MK: [NEMA]
NEMÍT_{NEPR.NEG.}

Příklad zapsání konkrétní podoby nemanuální složky:

PENÍZE **IND: D-já** **HL←→**
MK: [NEMA]
NEMÍT_{NEPR.NEG.}

Překlad: *Nemám peníze.*

NĚKTERÉ POUŽÍVANÉ ZKRATKY pro záznam nemanuálních složek znaku

Doplň. ? – doplňovací otázka

Nepr. ? – nepravá otázka

Neg. – negace

Podm. – podmínková věta

HL – hlava, TR – trup...

MODIFIKACE ZNAKU

- Do dolního indexu zapisujeme některé typy modifikace znaku:
 1. ZÁPOR (vyjádřený nemanuální složkou, či změnou pohybu a/nebo tvaru ruky)

Např. **LÍBIT**_{NE}

NEPOTŘEBOVAT_{NEPR.NEG.}

(nad oběma glosami je možné doplnit popis: HL←→)

2. OSTATNÍ TYPY MODIFIKACE (týkající se směru pohybu ruky a/ nebo změny tvaru ruky)

MODIFIKACE ZNAKU

Příklady modifikací znaku zapsaných v dolním indexu:

1. **B-RŮST**_{VERTIK.}

2. **2B-RŮST**_{HORIZONT.}

3. **RŮST**_{NOS-HORIZONT.} (význam: *růst nosu/nos roste*)

MODIFIKACE ZNAKU

Příklady modifikací znaku zapsaných v dolním indexu:

4. **AUTO KLF: JET**_{DOZADU} (význam: *auto couvá*)

5. **STŘÍHAT**_{ČELO-POH.}← (význam: *stříhat vlasy na čele*)

6. **2B-MALÝ**_{HORIZONT.} /**B-MALÝ**_{VERTIK.} / **D^{III}o-MALÝ**_{HORIZONT.}

7. **SPOLU**_{TY=ON} (význam: *vy dva spolu*)

MODIFIKACE ZNAKU

Příklady modifikací znaku zapsaných v dolním indexu:

8. **DÁT**_{JÁ-TOBĚ} / **DÁT-já-tobě**

(pro častější výskyt shodových sloves – viz př. č. 8 - lze zapsat i malými písmeny vedle glosy):

MODIFIKACE ZNAKU

Informace o pozici znaku a směru jeho pohybu

Zaznamenáváme je:

- v případě neobvyklé artikulace,
- pokud je jejich informace pro analýzu důležitá.

Uvádíme je před glosou (v případě pozice znaku vlevo) nebo za ní (v případě ostatních pozic znaku).

Zkratka „poh“ v dolním indexu odkazuje k pohybu.

MODIFIKACE ZNAKU

Příklad záznamu informace o pozici znaku:

←TR
OBRAZ ← ↑KLF: UMÍSTĚNÍ_{OBRAZU} IND: D-já ← ↑ OČI
← ↑ DÍVAT-SE

Překlad: *Díval jsem se na obrázek vlevo nahoře.*

MODIFIKACE ZNAKU

Příklady záznamů informací o směru pohybu při artikulaci znaku:

1. **DÍVAT-SE** $_{POH} \rightarrow$ (pohyb vychází z neutrální pozice - ze středu znakovacího prostoru - a směřuje doprava)
2. \leftarrow **DÍVAT-SE** $_{POH} \rightarrow$ (pohyb vychází z pozice vlevo a směřuje doprava)
3. **DÍVAT-SE** \rightarrow $_{POH} \leftarrow$ (pohyb vychází z pozice vpravo a směřuje doleva)

MODIFIKACE ZNAKU

- Do horního indexu zapisujeme informace o modifikaci znaku podílejší se na změně významu

Příklady: délka pohybu, intenzita artikulace znaku (zvětšení x zmenšení znaku), apod.

1. PSÁT^{ZRYCHL.}

2. ČEKAT^{ZPOM.}

3. MK: [HOP]
SKOČIT^{ZVĚTŠ.} (význam: *velký skok, skočit do velké dálky*)

NĚKTERÉ POUŽÍVANÉ ZKRATKY

KLF: - klasifikátor: **KLF: C-OSOBA**

SPC: - specifikátor: **SPC: ČTVEREC**

IND: - index: **IND: D-já**

JZ: - jmenný znak: **JZ: PEŇÁZ (peníze)**

SZ: - specifický znak: **SZ č. 1 (2003)** (odkazujeme na bakalářskou práci o specifických znacích, viz Vysuček, 2003)

NP: - nepřímé pojmenování: **NP: DĚDEČEK**

NĚKTERÉ POUŽÍVANÉ SYMBOLY

^ - kompozita: **ČERVENÝ^JAHODA (ČERVEN)**

= - inkorporace: **DVA=ROK**

+ - opakovaná artikulace znaku: **PSÁT + + +**

Pomlčky mezi velkými tiskacími písmeny – artikulace písmen v dvouruční prstové abecedě: **Č-E-D-O-K**

Pomlčky mezi malými tiskacími písmeny – artikulace písmen v jednoruční prstové abecedě: **č-e-d-o-k**

SEZNAM ZDROJŮ:

BOYES BRAEM, B., KOLB, A. An Introduction to Sign Language Research. IN: *Sign Language Research and Application*. (etc.) Hamburg, 1990. s. 97-113.

KASANOVÁ, K. a kol. *Slovosled v českém znakovém jazyce : sloveso a jeho argumenty*. [Seminární práce.] Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2005.

SZE, Y. B. F. Word Order of Hong Kong Sign Language. IN: BAKER, A., VAN DEN BOGAERDE, B., CRASBORN, O. (eds.). *Cross-Linguistic Perspectives in Sign Language Research* (etc.). Hamburg: Signum, 2003. s. 163-191.

OKROUHLÍKOVÁ, L. *Notace – zápis českého znakového jazyka*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008.

OKROUHLÍKOVÁ, L. *Notace – zápis českého znakového jazyka*. [Disertační práce]. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2012.

VYSUČEK, P. *Specifické znaky*. [Bakalářská práce]. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2003.

Děkuji za pozornost.

**Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky
Masarykovy univerzity**

Šumavská 15, 602 00 Brno

Tel.: 549491105

Fax: 549491120

E-mail: teiresias@muni.cz

www.teiresias.muni.cz